

Таким чином, Всеукраїнський національний конгрес відіграв визначну роль у розвитку українського національно-визвольного руху. Він завершив перший після падіння самодержавства його етап, в ході якого відбулося стихійне пробудження українських громадсько-політичних сил. Завдяки конгресу відбулася їх мобілізація і перехід від пасивних культурницьких програм до масових політичних акцій, у тому числі з вимогами здобуття Україною автономії.

Паймаш А.

НТУ ХП

УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У ВІЙНАХ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТ.

Незважаючи на ліквідацію української автономії – Гетьманщини та Запорозької Січі у другій половині ХVІІІ ст., населення українських губерній, як і у часи козацької автономії, активно використовувалося у війнах Російської імперії.

Українські землі були активно задіяні у Російсько-Османській війні 1806-1812 рр. У Чернігівській, Харківській, Полтавській, Київській, Херсонській та Катеринославській губерніях було оголошено набір до ополчення. Кожна губернія повинна була направити до російського війська кілька тисяч ополченців. На потреби армії з Лівобережної України було реквізовано понад 6 тис. возів, близько 14 тис. волів, понад 1 тис. коней у супроводі 4 тис. селян-погоничів. Війна тривала довго, без будь-яких рішучих дій з обох боків до 1812 р., коли Росія, відчуваючи наближення війни з Францією, активізувала свої дії та завдала вирішальної поразки турецькій армії під Рушуком. У травні 1812 р. було підписано Бухарестський мир, внаслідок якого Росія отримала Бессарабію. Більшість її населення склали молдовани, але частину її території (Хотинський, Акерманський та Ізмаїльський повіти) населяли українці.

Не обійшлося без участі українців і в Французько-російській війні 1812 р. В планах Наполеона Україна займала значне місце, адже він хотів перетворити її на центр антиросійського руху, а після всього віддати землі, як подарунок, іншим державам. Але за закликом Олександра I українці повинні були дати рішучу відсіч французькій армії. Тут і почався поділ між людьми, які вірили, що Наполеон допоможе в утворенні автономії України і тих, хто вірили, що після успіху у війні імператор перегляне питання про автономію. Майже всіх селян, робітників, кріпаків було закликано вступити в боротьбу. На українське ополчення було зібрано 9 млн. крб., 13,5 пудів срібла та кілька кілограмів золота. У бойових діях проти наполеонівської армії брали участь 2 бузькі, 2 полтавські та 3 київські козацькі полки, ескадрон херсонських козаків, загони “лісових козаків”, велике з’єднання українських та донських козаків. Особливо прославило себе українське ополчення на території Польщі під час облоги та взяття фортеці Замостя. Самовідданий патріотизм показали навіть солдати-одинаки, які з різних причин опинялися в тилу ворога. З місцевого населення вони організовували партизанські загони, які не давали спокою завойовникам (Ф. Потапов, Є. Четвертак).

Війна 1828-1829 рр., знову змусила українців постачати необхідне продовольство. Російська армія була послаблена експериментами О. Аракчеєва зі створенням військових поселень і не мала необхідних сил для ведення тривалої війни. У цій скрутній ситуації імператор Микола I, як і його попередник, згадав про козаків. У 1828 р. було створене Дунайське козацьке військо у Південній Бессарабії, де впродовж двох десятиліть селилися задунайські козаки, які поверталися з Туреччини на Батьківщину. Дунайське військо стало однією з найбільш боєздатних частин російської армії. Несподівану допомогу отримала під час війни російська армія і від козаків-задунайців, які на чолі з отаманом Йосипом Гладким перейшли на бік Росії. У відповідь Туреччина зруйнувала Задунайську Січ. Внаслідок успішних дій війну було швидко завершено. Туреччина зазнала поразки та була вимушена за Адріанопольським договором 1829 р. віддати Росії гирло Дунаю і східне

узбережжя Чорного моря. Українці знову, вже вкотре, допомогли імперії реалізувати її інтереси.

Петренко О. В.

ХНПУ ім. Г.С. Сковороди

«ЄВРЕЙСЬКЕ ПИТАННЯ» ПІД ЧАС НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОЇ ВІЙНИ 1648-1657 рр.

«Гзероттах» ([iвр.גזירות](#), божі кари) – трактовка подій часів Національно-визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького в єврейських релігійних джерелах.

Аналізуючи джерела, слід зазначити, що данні авторів про масштаби терору різняться. Так, за оцінкою єврейського історика Баруха Рівкіна, на території Речі Посполитої, охопленої повстаннями і війнами, в 1648-1667рр. від епідемій, голоду та терору загинуло від 40 до 50 тис. євреїв, що становило 20-25% єврейського населення країни; ще 5-10 тис. емігрували.

Свідок тих подій єврейський релігійний діяч, історик, письменник Натан Ганновер в релігійному трактаті «Пучина бездонна» зазначає інші данні про чисельність жертв, кількість яких сягала до 100 тис.

Наукова новизна та актуальність дослідження полягає у спробі з'ясувати причини, прояви, масштаби та наслідки єврейських погромів під час національно-визвольної війни 1648-1657 рр. на території України.

За різними даними, чисельність єврейського населення на території України до кінця XVI ст. становила від 15-30 тис. осіб. За ініціативою князя К. Острозького євреям дозволялося селитися у Брацлаві, Барі та Вінниці. Після підписання Люблінської унії 1569 р. чисельність єврейської спільноти на українських землях збільшується.

Євреї переселялися на територію сучасних Черкаської, Чернігівської, Полтавської та Сумської областей. Їхнім основним заняттям з часом стає орендна діяльність, відкуп податків та лихварство. Більшу частину прибутку